

**Томчаковська Ю. О.**

Національний університет «Одеська юридична академія»

## АНГЛОМОВНИЙ АКАДЕМІЧНИЙ ДИСКУРС У РІЗНИХ ГАЛУЗЯХ ЗНАННЯ: КОГНІТИВНО-КОМУНІКАТИВНІ ПАРАМЕТРИ

*Статтю присвячено комплексному аналізу когнітивно-комунікативних параметрів англомовного академічного дискурсу в різних галузях знання. У контексті глобалізації науки та інтердисциплінарності дослідження спрямоване на з'ясування того, як когнітивні структури мислення дослідника відображаються у мовній організації наукового тексту, а також які комунікативні стратегії забезпечують об'єктивність, логічність і наукову переконливість викладу. На основі порівняльного аналізу визначено універсальні та варіативні ознаки академічного дискурсу, що реалізуються через жанрові, синтаксичні, семантичні й прагматичні засоби. Універсальні риси англомовного академічного письма – науковість, об'єктивність, аргументативність, структурна впорядкованість, термінологічна точність і верифікованість знання – забезпечують інтеграцію дослідників у міжнародну академічну спільноту. Диференційні риси формуються під впливом галузевої специфіки: у гуманітарних науках переважають інтерпретативна аргументація, метафоричність і авторська рефлексія; у юридичних і соціальних – нормативно-доктринальне обґрунтування, логічна послідовність і жанрова схема IRAC; у політичних і економічних студіях – аналітичне узагальнення, прогнозування та моделювання процесів; у природничих і технічних дисциплінах – аналітичний опис, каузальне пояснення й номінативність. Особливу увагу приділено ролі когнітивних стратегій, що забезпечують реалізацію наукового пізнання: опису, пояснення, аргументації, інтерпретації, узагальнення та моделювання. Показано, що прагматичні механізми академічного дискурсу (хеджинг, інтертекстуальність, посилання, композиційні маркери) виконують функцію підтримання наукової етики, прозорості аргументації та кооперації в межах спільноти. Результати дослідження мають теоретичне й практичне значення для подальшої розробки моделей академічного письма, формування академічної компетентності студентів, удосконалення навчання англійської мови для академічних цілей (EAP) та розвитку міждисциплінарної наукової комунікації.*

**Ключові слова:** англомовний академічний дискурс, когнітивно-комунікативні параметри, науковість, об'єктивність, аргументативність, інтердисциплінарність, жанрові конвенції, когнітивні стратегії, академічна комунікація.

**Постановка проблеми.** Англомовний академічний дискурс сьогодні посідає провідне місце у глобальному науковому просторі, виконуючи функцію універсального засобу комунікації між представниками різних галузей знання. Попри його стандартизований характер, наукове мовлення не є одноманітним, адже кожна дисципліна формує власні мовні, риторичні та когнітивні норми, що відображають специфіку об'єкта дослідження, логіку аргументації й ціннісні орієнтири спільноти дослідників. У зв'язку з цим постає потреба у комплексному вивченні когнітивно-комунікативних параметрів англомовного академічного дискурсу, які зумовлюють варіативність стилістичних, синтаксичних та прагматичних засобів у різних галузях знання.

Актуальність проблеми посилюється процесами інтердисциплінарності та глобалізації науки,

що призводять до взаємопроникнення дискурсивних практик і трансформації усталених жанрів академічного письма. Для ефективної міжгалузевої та міжкультурної наукової комунікації необхідно усвідомити, як саме відображаються когнітивні структури мислення дослідника у мовній тканині тексту, які комунікативні стратегії забезпечують прозорість аргументації, об'єктивність викладу й наукову переконливість.

Недостатня розробленість питань зіставного аналізу академічних текстів різних дисциплін у межах англомовного дискурсу, а також потреба у виявленні універсальних і варіативних характеристик когнітивно-комунікативної організації наукового тексту зумовлюють наукову новизну й практичну значущість даного дослідження.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Аналіз джерел засвідчує, що варіативність

англомовного академічного дискурсу зумовлена поєднанням жанрових конвенцій і когнітивних стратегій, властивих окремим науковим спільнотам. У міждисциплінарній перспективі окреслюються стабільні жанрові ходи та риторичні ресурси, через які спільноти конструюють і легітимують знання [1]. Корпусні порівняння дисертацій різних наук демонструють різні профілі хеджингу, пасиву, номіналізації та метадискурсу: технічні напрями тяжіють до термінологічної щільності й безособовості, гуманітарні – до інтерпретативності та авторської рефлексії [2]. Контраст із розмовним регістром пояснює навчальну мету ЕАР: формування саме фразової (номінальної) складності й компресії інформації, що вирізняє письмову наукову норму [3]. Синтаксична складність варіює між дисциплінами, відбиваючи відповідно стратегії опису/пояснення або інтерпретації [4], а перехід до більшої номіналізації корелює з жанром і зростанням академічної зрілості автора [7; 8]. Поряд із формально-мовними параметрами, ефективність залучення до дискурсу зумовлюється інституційними практиками, адже академічне письмо та зворотний зв'язок формують ідентичність дослідника [6], а мовно-риторична компетентність пов'язана з академічною успішністю інтернаціональних студентів [5].

**Постановка завдання.** Метою статті є з'ясування когнітивно-комунікативних параметрів англомовного академічного дискурсу в різних галузях знання, а також виявлення спільних і специфічних рис його реалізації у наукових текстах гуманітарного, природничого та технічного спрямування. Для досягнення поставленої мети передбачено розв'язання таких завдань: окреслити теоретичні засади вивчення академічного дискурсу та поняття когнітивно-комунікативних параметрів у сучасній лінгвістиці; проаналізувати структурно-семантичні та прагматичні особливості англомовного академічного дискурсу як форми інституційного спілкування; визначити галузеву варіативність мовних і риторичних засобів, що реалізують когнітивні стратегії наукового пізнання; виявити специфіку категорій науковості, об'єктивності та аргументативності у різних дисциплінарних типах академічних текстів; узагальнити результати дослідження з метою моделювання універсальних та диференційних ознак когнітивно-комунікативної організації англомовного академічного дискурсу.

**Виклад основного матеріалу.** Англомовний академічний дискурс розглядається як різновид

інституційного спілкування, у межах якого реалізуються соціально зумовлені ролі учасників – автора-науковця, рецензента, читача, редактора, викладача, студента. Його структура відображає систему норм і конвенцій, що регулюють мовну поведінку представників академічної спільноти. Структурно академічний дискурс характеризується ієрархічною організацією текстів, типовою жанровою системою (наукова стаття, анотація, рецензія, монографія, звіт, дисертація тощо) та повторюваними композиційними моделями, аргументативною схемою або схемою «проблема – мета – результат».

Семантичний рівень англомовного академічного дискурсу визначається когнітивною спрямованістю на об'єктивне відтворення знань і логічну послідовність викладу. Основу семантичної організації становить термінологічна система певної галузі, що забезпечує точність і однозначність понять. Для гуманітарного письма характерна метафоричність і текстова рефлексивність, тоді як у природничо-наукових текстах домінують описово-аналітичні конструкції, каузальні зв'язки та номінативні структури. Наприклад, у статтях з лінгвістики часто трапляються метатекстові конструкції типу *“This study seeks to examine the relationship between...”*, *“The findings suggest that meaning is socially constructed.”* У технічних і природничих науках типовими є формулювання *“The experiment was conducted to determine...”*, *“Results indicate a significant correlation between...”*, що підкреслюють аналітичний характер і причинно-наслідкову логіку викладу.

Прагматичні особливості академічного дискурсу пов'язані з інтенцією передавання, узагальнення та легітимації знання. Автор постає не лише як комунікатор, а й як представник певної наукової спільноти, що дотримується усталених норм академічної етики та добросовісності. Типовими є стратегії об'єктивізації, що проявляються у використанні пасивних конструкцій (*“It is widely accepted that...”*, *“It has been observed that...”*), безособових форм (*“One may assume that...”*) і пом'якшувальних виразів (*“It seems likely that...”*, *“It can be argued that...”*). Аргументативний вплив реалізується через логічні зв'язки (*“Therefore,”*, *“Consequently,”*, *“However,”*) та цитування (*“According to Smith (2020), academic discourse...”*). Значну роль відіграють стратегії ввічливості й наукової кооперації, зокрема фрази типу *“As previous research has shown,”*, *“Building on earlier studies,”*, що демонструють повагу до колективного наукового знання.

Галузева варіативність англomовного академічного дискурсу зумовлена специфікою об'єкта пізнання, методологічними підходами та комунікативними нормами, прийнятими в різних наукових спільнотах. Кожна галузь формує власний набір мовних і риторичних засобів, які реалізують характерні когнітивні стратегії – опис, пояснення, аргументацію, інтерпретацію чи узагальнення.

У гуманітарних науках (лінгвістиці, філософії, культурології) дискурс тяжіє до аналітично-інтерпретативної моделі викладу, у якій домінують номінативно-оцінні одиниці, метафоричні структури та елементи авторської рефлексії. Типові конструкції на кшталт *“This concept can be understood as...”*, *“From a socio-cultural perspective...”*, *“The analysis reveals the underlying assumptions of...”*. У таких текстах часто простежується стратегія інтерпретації, спрямована на реконструкцію смислів, і стратегія концептуалізації, коли дослідник створює власну систему термінів або переосмислює наявні поняття.

У соціальних і правових науках переважає стратегія аргументативного обґрунтування, що реалізується через логічні зв'язки та структурування позиції автора. Для юридичного дискурсу характерна нормативно-доктринальна риторика, орієнтована на тлумачення норм, прецедентів і законодавчих актів. Використовуються конструкції *“pursuant to Section...”*, *“in accordance with...”*, *“it is submitted that...”*, *“the court held that...”*. Риторика юридичного письма спирається на чіткість дефініцій (*“for the purposes of this Act, ‘...’ shall mean...”*) та логічну схему IRAC (issue–rule–application–conclusion), що забезпечує послідовність аргументації. Переважають когнітивні стратегії тлумачення, класифікації, систематизації та логічного доведення.

Політичний дискурс поєднує аналітичний, теоретичний і прагматичний компоненти, орієнтовані на пояснення соціальних процесів та моделювання політичної поведінки. Поширені конструкції *“we hypothesize that...”*, *“the results are robust to...”*, *“policy relevance of these findings is...”*, які свідчать про використання когнітивних стратегій каузального пояснення, прогнозування та фреймінгу. Автори вдаються до балансування між теоретичними положеннями й емпіричною верифікацією, поєднуючи термінологічну точність із політико-аналітичними узагальненнями.

У природничих і технічних науках академічне письмо ґрунтується на когнітивній стратегії опису й пояснення, де основними є номінативність, формалізація та чіткість. Поширені конструкції типу

*“The experiment was carried out using...”*, *“The results indicate a linear relationship between...”*, *“Further research is needed to determine...”*. Перевага надається пасивним формам і безособовим виразам, що нейтралізують суб'єктивність автора. Риторика таких текстів характеризується високим ступенем стандартизації, послідовністю логічних переходів і відсутністю емоційно-оцінних компонентів.

В економічних і бізнес-дослідженнях дискурс поєднує аналітичний і прагматичний компоненти. Автори часто вдаються до узагальнюючих формулювань (*“The findings have significant implications for management practice.”*), прогнозування (*“It is expected that market trends will continue to...”*), та модальних дієслів (*“may”*, *“might”*, *“could”*) для позначення гіпотетичності. Основною когнітивною стратегією є моделювання – побудова гіпотетичних сценаріїв і системних зв'язків між економічними змінними.

Отже, галузева варіативність мовних і риторичних засобів англomовного академічного дискурсу відображає відмінності у способах наукового пізнання. Гуманітарні дисципліни акцентують інтерпретацію й концептуальну рефлексію, соціальні та юридичні – аргументацію й нормативну систематизацію, політичні – каузальне пояснення та аналітичне узагальнення, природничі й технічні – опис і пояснення, економічні – моделювання та прогнозування. Незважаючи на ці розбіжності, усі різновиди академічного письма об'єднують прагнення до точності, логічної послідовності, етичної коректності й дотримання комунікативних норм, що забезпечують інтеграцію у світовий науковий простір.

Категорія науковості в англomовному академічному дискурсі визначається ступенем методологічної прозорості понять і контролю змінних, а також відповідністю жанровим конвенціям спільноти. У природничих та технічних текстах вона реалізується через стандартизовані макроструктури (насамперед IMRAD), декларацію процедур і критеріїв відтворюваності: *“We operationalized X as...”*, *“Data and code are available at...”*. В економічних і політичних студіях науковість пов'язана з формалізацією моделей і тестуванням гіпотез: *“We estimate..., controlling for...; results are robust to alternative specifications”*. У правознавстві науковість набуває нормативно-доктринального характеру: систематизація норм, чіткі дефініції й інтерпретаційні канони (*textual, purposive, systemic*), що демонструють інституційну дисципліну: *“For the purposes of this Act, ‘X’ shall mean...”*. У гума-

нітаристиці вона проявляється через рефлексивну експлікацію теоретичних підвалин, інтерпретативних процедур і корпусу джерел: “*This analysis draws on a constructivist framework...*”, що забезпечує верифікацію на рівні методологічної послідовності.

Об’єктивність у різних дисциплінах балансує між нейтралізацією авторського «я» та чесною презентацією меж узагальнення. У природничих і технічних текстах домінують безособові та пасивні конструкції й хеджинг епістемічної впевненості: “*It has been observed that...*”, “*These findings may indicate...*”. У політичній науці та економіці об’єктивність підтримується каузальною прозорістю, обговоренням альтернативних пояснень і перевірок: “*To address endogeneity concerns...*”, “*Under the following scope conditions...*”. У праві – через посилання на ієрархію джерел і прецеденти, чітке розрізнення *ratio decidendi* та *obiter dicta*, маркери стандартів доказування: “*On a balance of probabilities...*”, “*The court held that...*”. У гуманітарних галузях об’єктивність постає як міжсуб’єктна перевіреність інтерпретації: ретельна інтертекстуальність, оголошення позиції та меж інтерпретації: “*From a socio-cultural perspective...*”, “*This reading does not preclude...*”.

Аргументативність варіює за типом доказовості й композиційною схемою. Природничо-технічні тексти спираються на дедукцію від гіпотези до результатів і обговорення, використовують каузальні зв’язки та кількісні показники ефектів: “*Therefore, we conclude...*”. Економіка і політична наука комбінують формальні моделі з індуктивно-статистичними доводами, експлікують обмеження й політичні наслідки: “*These results imply policy relevance in...*”. Юридичні тексти організовані за схемами IRAC/CRAC, де аргумент виводиться через норму й її застосування до фактів; ключові зв’язки вербалізують перехід від правила до висновку: “*Applying the rule to the facts...*”. У гуманітаристиці переважає інтерпретативна

аргументація з високою щільністю посилань, контраргументацією й метадискурсом: “*However, this account overlooks...*”, “*Building on earlier studies...*”.

Узагальнюючи результати, доцільно моделювати універсальні та диференційні ознаки когнітивно-комунікативної організації англомовного академічного дискурсу. Універсальні ознаки: 1) прагнення до верифікованості знання (експлікація підстав і процедур), 2) керована епістемічна обережність (хеджинг, маркери обмежень), 3) інтертекстуальна легітимація (посилання як механізм включення в колективне знання), 4) композиційна передбачуваність жанру (рухи/ходи тексту й сигнали логічних зв’язків: *however; therefore, by contrast*), 5) термінологічна економія й точність дефініцій.

**Висновки.** Англомовний академічний дискурс постає як багаторівнева когнітивно-комунікативна система, що поєднує універсальні риси наукового мовлення з галузевою варіативністю мовних і риторичних засобів. Його основними інваріантними характеристиками є науковість, об’єктивність, аргументативність, структурна впорядкованість і прагнення до верифікованості знань. Універсальні ознаки забезпечують інтеграцію науковців у глобальний академічний простір, тоді як диференційні – підтримують дисциплінарну ідентичність та відображають специфіку пізнавальних стратегій.

Гуманітарні науки тяжіють до інтерпретативної аргументації та концептуальної рефлексії, юридичні – до нормативно-доктринального обґрунтування, політичні – до каузального пояснення й моделювання соціальних процесів, природничі та технічні – до аналітичного опису та емпіричної перевірки, економічні – до прогнозування та побудови теоретичних моделей. Попри відмінності у формах доказовості, ступені формалізації й рівні авторської присутності, усі типи академічного письма дотримуються спільних принципів логічності, точності та етичності.

#### Список літератури:

1. Academic Discourse Across Disciplines / eds. K. Hyland, M. Bondi. Bern: Peter Lang, 2006. (Linguistic Insights). P. 68–70.
2. Ahmad M., Mahmood M. A., Siddique A. R. Features characterizing academic writing: A corpus-based research on dissertations from hard and soft science disciplines. *City University Research Journal of Literature and Linguistics*. 2023. Vol. 6, № 1. P. 61–78. DOI: <https://doi.org/10.17323/jle.2024.21618>.
3. Biber D., Gray B., Staples S. Contrasting the grammatical complexities of conversation and academic writing: Implications for EAP writing development and teaching. *Language in Focus*. 2016. Vol. 2, № 1. P. 1–18. DOI: <https://doi.org/10.1515/lifjlsal-2016-0001>.
4. Dong J., Wang H., Buckingham L. Mapping out the disciplinary variation of syntactic complexity in student academic writing. *System*. 2023. Vol. 113. P. 1–15. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.system.2022.102974>.

5. Eze S. C., Inegbedion H. Key factors influencing academic performance of international students' in UK universities: a preliminary investigation. *British Journal of Education*. 2015. Vol. 3. P. 55–68. DOI: 10.37745/bje.vol3.no5.p55-68.2013.
6. Inouye K., McAlpine L. Developing academic identity: a review of the literature on doctoral writing and feedback. *International Journal of Doctoral Studies*. 2019. Vol. 14. P. 001–031. DOI: 10.28945/4168.
7. Nasser M. Is postgraduate English academic writing more clausal or phrasal? Syntactic complexification at the crossroads of genre, proficiency, and statistical modelling. *Journal of English for Academic Purposes*. 2021. Vol. 49. P. 100940. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jeap.2020.100940>.
8. Tian M., Zhang Y. Exploring nominalization in academic writing: A comparative study of shipbuilding and oceanography engineering and linguistics. *Athens Journal of Philology*. 2023. Vol. 10, № 2. P. 101–122. DOI: <https://doi.org/10.30958/ajp.10-2-2>.
9. Corpora of academic texts. URL: <https://www.clarin.eu/resource-families/corpora-academic-texts> (дата звернення: 10.09.2025)

### Tomchakovska Yu. O. ENGLISH ACADEMIC DISCOURSE ACROSS DISCIPLINE: COGNITIVE AND COMMUNICATIVE PARAMETERS

*The article provides a comprehensive analysis of the cognitive and communicative parameters of English academic discourse across various fields of knowledge. In the context of globalization and interdisciplinarity of science, the study aims to clarify how the researcher's cognitive structures are reflected in the linguistic organization of academic texts, and which communicative strategies ensure objectivity, logical coherence, and scholarly persuasiveness of presentation. Based on comparative analysis, the paper identifies universal and variable features of academic discourse manifested through genre, syntactic, semantic, and pragmatic means. The universal features of English academic writing – scientificity, objectivity, argumentativity, structural coherence, terminological precision, and verifiability of knowledge – serve as mechanisms for integrating scholars into the international academic community. Variable features emerge under the influence of disciplinary specificity: in the humanities, interpretive argumentation, metaphorical expression, and authorial reflection prevail; in legal and social sciences, normative and doctrinal reasoning, logical sequencing, and the IRAC genre scheme dominate; in political and economic studies, analytical generalization, forecasting, and modeling of processes are characteristic; while in natural and technical disciplines, analytical description, causal explanation, and nominal style are predominant. Special attention is paid to cognitive strategies that underlie the realization of scientific inquiry – description, explanation, argumentation, interpretation, generalization, and modeling. It is shown that pragmatic mechanisms of academic discourse (hedging, intertextuality, referencing, and compositional markers) perform the functions of maintaining academic ethics, ensuring argumentative transparency, and fostering cooperation within the scholarly community. The findings have both theoretical and practical significance for developing models of academic writing, shaping students' academic competence, enhancing English for Academic Purposes (EAP) instruction, and advancing interdisciplinary scientific communication.*

**Key words:** English academic discourse, cognitive and communicative parameters, scientificity, objectivity, argumentativity, interdisciplinarity, genre conventions, cognitive strategies, academic communication.

Дата надходження статті: 28.10.2025

Дата прийняття статті: 20.11.2025

Опубліковано: 29.12.2025